

УДК 78.071.1:786/789

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2024-3-2>

Руслан ГОРБАЧЕНКО

аспірант кафедри музикознавства, композиції та виконавської майстерності, Дніпровська академія музики, вул. Ливарна, 10, м. Дніпро, Україна, 49044

ORCID: 0000-0001-6984-3821

Бібліографічний опис статті: Горбаченко, Р. (2024). Творчі інтенції Анни Корсун в галузі сучасної акордеонної музики. *Fine Art and Culture Studies*, 3, 11–16, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-3-2>

ТВОРЧІ ІНТЕНЦІЇ АННИ КОРСУН В ГАЛУЗІ СУЧАСНОЇ АКОРДЕОННОЇ МУЗИКИ

Статтю присвячено акордеонній творчості українсько-німецької композиторки молодого покоління Анни Корсун. Надзвичайно широкий спектр можливостей сучасного акордеона все більше привертає увагу композиторів експериментального напрямку. Розглянуто виразальні засоби та художня образність у творах «Hauchdunn» та «Eigengrau» для акордеону. Отже, це зумовлює актуальність у вивченні та обґрунтуванні особливостей акордеонної музики А. Корсун в музикознавчому та виконавському аспектах.

Мета статті полягає у виявленні та розкритті творчих інтенцій в акордеонній музиці А. Корсун.

Методологія дослідження базується на: історико-біографічному методі – в ході дослідження життєвого і творчого шляху композиторки; джерелознавчому – під час роботи з фаховою і допоміжною літературою та аналітичному методі – в процесі аналізу музичних творів.

Науковою новизною є той факт, що вперше в українському музикознавстві розглядається акордеонна творчість А. Корсун. Зокрема, описується увага композиторки до кожного конкретного звуку за допомогою застосованих нею найтонших динамічних градацій, визначаються нові засоби звуковидобування, а також вихід за межі інструментальних можливостей шляхом залучення голосу виконавця.

Висновки. В музиці першої чверті ХХІ століття знаходять продовження новаторські досягнення найвизначніших композиторів ХХ століття. У статті частково оглянутий творчий шлях А. Корсун, деякі наукові розвідки стосовно її творчості. Також висвітлені деякі композиторські знахідки А. Корсун в контексті української акордеонної музики, а саме: комбінування декількох виконавських прийомів в межах одного звуку, поєднання декількох «мікродинамічних» хвиль на одному звуці, нерівномірність і асинхронність певних технологічних засобів гри двома руками.

Ключові слова: Анна Корсун, сучасна музика, акордеонна музика, *trembling*, *vibrato*, звук.

Ruslan GORBACHENKO

Postgraduate Student at the Department of Musicology, Composition and the Performing Arts, Dnipro Academy of Music, 10 Lyvarna St, Dnipro, Ukraine, 49044

ORCID: 0000-0001-6984-3821

To site this article: Gorbachenko, R. (2024). Tvorchi intencii Anny Korsun v suchasnomu akordeonnomy mystectvi [Creative intentions of Anna Korsun in the field of modern accordion music]. *Fine Art and Culture Studies*, 3, 11–16, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-3-2>

CREATIVE INTENTIONS OF ANNA KORSUN IN THE FIELD OF MODERN ACCORDION MUSIC

The article is devoted to accordion creativity of the Ukrainian-German composer of the younger generation Anny Korsun. The extremely wide range of possibilities of the modern accordion increasingly attracts the attentions of experimental composers. Expressive means and artistic imagery in works “Hauchdunn” and “Eigengrau” for accordion are considered in the article. Therefore, it determines the relevance in the study and justification of the features of accordion music by A. Korsun in musicological and performing aspects.

The aim of the article is to identify and reveal creative intentions in accordion music by Anna Korsun.

Methodology is based on the historical-biographical method – in the course of researching the composers' life and creative path; source scientist – while working with professional and analytical method – in the process of analyzing musical works.

The scientific novelty is the fact that for the first time in Ukrainian musicology the accordion creating by A. Korsun is considered. In particular, the composers attention to each specific sound is described with the help of the finest dynamic gradations, new means of sound production are defined, as well as going beyond the limits of instrumental possibility by involving the performers voice.

Conclusions. In the music of the first quartet of the 20th century, the innovative achievements of the most prominent composers of the 20th century are continued. In the article partially reviews the creative pass of A. Korsun some scientific information about her work. Some Korsun's composer finds in the context of Ukrainian music, namely the combination of several performing techniques within the limits one sound, combination of several microdynamic waves on the sound, unevenness and synchrony of certain technological means of playing with two hands are also highlighted.

Key words: Anna Korsun, modern music, accordion music, trembling, vibrato, sound.

Актуальність проблеми. Стан сучасної академічної музики можна описати як динамічний та експериментальний. Вона переживає постійні трансформації, відбиваючи різноманітні культурні, технологічні та соціальні впливи. Однією з головних новітніх тенденцій є пошук звукових виразів та музичних форм. В сучасному музичному світі українсько-німецька композиторка Анна Корсун зарекомендувала себе як продовжувачка традицій провідних композиторів-авангардистів, чому є свідчення її перемог на поважних композиторських конкурсах. Як і в камерно-вокальній та інструментальній творчості, в акордеонній музиці їй характерне апелювання до багатогранних явищ людського сприйняття: від асоціацій – до абстракцій і галюцинацій. В сучасному музикознавчому просторі немає досліджень, пов'язаних з акордеонною творчістю композиторки. Тому, вбачаємо за доцільне розглянути творчість цієї композиторки для акордеону в аспекті виконавських та технічних можливостей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Творчість Анни Корсун все ще мало досліджена, хоча є деякі розвідки, присвячені її окремим галузям творчості, зокрема вокальній та камерно-інструментальній музиці. Лише частина творчого доробку композиторки досліджувалася сучасними українськими та зарубіжними музикознавцями.

Так, Н. Гнатів у статті «Індивідуальний стиль вокальної творчості Анни Корсун» висвітлює деякі особливості роботи зі звуком. Зокрема, дослідниця зазначає, що у партитурах А. Корсун часто можна побачити тексти у вигляді беззмстовного набору літер, складів, окремих фонем тощо. У вокальну партію Анна Корсун залучає додатковий інструментарій, в ролі якого для формування звуку може послугувати, наприклад, картонна трубка від паперових рушників у творі «Сирени» («Sirene») (Гнатів, 2019, с. 72).

І. Тукова у своїй статті «Трактування звуку в сучасній художній музиці на прикладі творчості українських композиторів» («Treatment of Sound in Contemporary Art Music. At the Examples of Works by Ukrainian composers») досліджує трактування звуків, різноманітних прийомів, артикуляційних засобів у камерно-вокальному творі «Veserumori». Звуковий матеріал в ньому вона розділяє на дві групи. Перша група – це шумові звуки, тобто звуки в вигляді шепоту, чмокання, шелесту, свисту тощо. Друга група – звуки з визначеною та відносно визначеною висотою (Tukova, 2020, p. 271).

Стаття І. Іванової базується на показі одного з підходів до аналізу вокального твору А. Корсун «Landscapes», на способах роботи з шумовими звуками, а також особливостях їх нотації (Іванова, 2020).

Дослідження україно-німецької музикознавиці М. Каутц (M. Kautz) та німецько-угорського піаніста М. Чіби (M. Tchiba) являють собою нариси в жанрі творчого портрету (Kautz, 2017; Tchiba, 2015).

Мета статті полягає у виявленні та розкритті творчих інтенцій в акордеонній музиці А. Корсун.

Виклад основного матеріалу дослідження. Акордеонна музика першої чверті ХХІ століття поступово збагачується творами сучасних українських композиторів, серед яких імена Максима Коломійця, Анни Корсун, Адріана Мокану, Любови Сидоренко, Остапа Мануляка, Максима Шалигіна, Анни Аркушиної, Олексія Шмурака та ін. В музиці для акордеону вони прагнуть до втілення розширених технік виконання, нової нотації, використання специфічних способів виконання. Це відбувається шляхом поєднання звукових та шумових ефектів, експериментів з тембро-регістрами та виражальними засобами, що сприяло розширенню виконавських можливостей інструменту.

У напрямку розкриття можливостей сучасного акордеона перспективна діяльність україно-німецької композиторки Анни Корсун – представниці сучасного покоління композиторів, яка народилась 1986 р. на Донеччині. Майбутня композиторка навчалася в Держинському музичному училищі (нині – Торецький музичний коледж), який закінчила в 2005 році по класу фортепіано. Потім вона продовжила свою освіту в Національній музичній академії України з 2005 по 2010 рік, навчаючись на композиторському факультеті у класі М. Скорика. Починаючи з 2010 р., Анна Корсун проживає переважно в Німеччині. В період з 2010–2012 та 2015–2016 рр. вона вдосконалювала композиторську майстерність в Мюнхенській вищій школі у професора М. Еггерта (Moritz Eggert, 1965). Анна Корсун брала участь у композиторських проєктах в Україні, Німеччині та інших країнах. У 2014 р. вона стала переможницею одного з найпрестижніших конкурсів молодих композиторів «Gaudeamus» в Нідерландах.

Творчий доробок Анни Корсун представлений широким спектром жанрів: від музики для інструментів solo до театральної та електроакустичної музики. Її композиторський стиль сформувався значною мірою під впливом Джона Кейджа, Гельмута Лахенмана та Дітера Шнебеля. «Творчість А. Корсун можна розглядати безпосередньо в контексті звукопошукової тенденції. Авторка створює композиції для різноманітних складів від solo до оркестру; для акустичних інструментів, голосів, електроніки та звукових об'єктів; бере участь у проєктах, пов'язаних із візуальним мистецтвом, театром, танцем і літературою» (Tukova, 2020, р. 276).

Для акордеону solo Анною Корсун на даний час написано два твори: «Nauchdunn» і «Eigengrau». «Nauchdunn» створений 2019 року на замовлення італійсько-швейцарського акордеоніста Теодоро Анзелотті (Teodoro Anzellotti, 1959). Назва п'єси – Nauchdunn – перекладається як «дуже тонкий», що асоціативно наштовхує на відчуття неминучої обірваності. Для втілення такого стану композиторка обрала саме термін «trembling» («тремтіння»), що стає наскрізним прийомом у розвитку цього твору. В одному з інтерв'ю композиторка зазначає: «У мене не буває буквальних назв взагалі – це всього лише поетичні абстракції» (Саф'ян,

2020). По суті, «trembling» – різновид «vibrato»¹, а також поєднання різних його видів (Давидов, 2004, с. 34; Єрґієв, 2008, с. 69). Варто зауважити, що сам термін «trembling» відносно нещодавно почав застосовуватись українськими композиторами. Раніше поняття «trembling» застосував М. Шалигін у своєму творі «Trembling music» («Тремлива музика»), який був створений у 2015 році. Вперше в українській акордеонній музиці А. Корсун застосовує прийом, який називається «beatings» (биття). Його сенс заключається в тому, що натискання кнопки відбувається не повністю, щоб було чути звук роботи клапанів. Цей прийом тут часто чергується з trembling і vibrato.

У «Nauchdunn» протягом майже всього розвитку переважає тиха динаміка. В центрі формотворення – окремий звук, він як «крихка» подія, яка може в будь-який момент обірватися. Звуки в творі композиторка подає лише за звуковисотністю, адже вони метрично не організовані. Тривалості звуків регламентуються довжиною хвилястих ліній біля нот. Кожен звук інтонується в межах pp – ppp. Варто зауважити, що подібні «тонкощі» потребують від акордеоніста бездоганного володіння динамікою на тихій звучності. Форма твору наближена до вільної побудови, яка підпорядкована внутрішнім особливостям звукового матеріалу та має елементи варіаційного розвитку.

Твір «Eigengrau» зовсім новий. Він написаний у 2022 р. на замовлення акордеоніста з Боснії – Горана Стевановіча (Goran Stevanovich, 1988). Термін «Eigengrau» має буквальний переклад з німецької як «власний сірий», котрий означає колір, який людина може бачити через закриті очі. Це поняття було досліджено і введено до наукового обігу в другій половині XIX століття німецьким фізиком, філософом і засновником психофізики Густавом Теодором Фехнером (Gustav Theodor Fechner) в ході експериментів з особливостями людського сприйняття і описане у 1860 році в його праці «Елементи психофізики» (Elemente der Psychophysik) (Fechner, 1860). Анна Корсун пояснює застосування в назві твору цього поняття так: «Мені подобається, коли поняття широке і може мати багато сенсів, що дає поле для особистої інтерпретації як виконавця так і слухачів. В даному випадку

¹ Згідно з дослідженням І. Єрґієва, першим в українській баянно-акордеонній музиці прийом vibrato застосував В. Зубицький у своєму творі «Траурна музика» 1978 р.

мені сподобалось це поняття, оскільки воно пов'язане з галюцинаціями із закритими очима, що на мій погляд, дуже підходить музиці»².

«Eigengray», як і більшість творів сучасності, не має яскраво вираженої класичної форми, однак в ньому присутні елементи тричастинності. Композиторка нам вказує розмір 4/4 і застосовує умовно-тактову (з пунктирними тактовими рисками) нотацію. Починається твір у високій теситурі тендітними, розосередженими по 2–3 в такті нотами «с» 3-ї октави на rrr в правій клавіатурі. Перші 12 тактів відбувається зародження «візуального шуму» від 2–3-х нот з поступовим збільшенням їх кількості аж до 20-ти в такті. Втім, в ремарках до твору композиторка вказує на «...приблизну кількість у випадку великих чисел, які мають відтворюватися поза чітким ритмом, вільно» («approximate in case of large numbers to be played out of precise rhythm, freely»)³. Від т. 13 підключається гра лівою рукою ноти «а» третьої октави – з'являється перший «спалах». Як «реакція» на спалах – наступні два такти, де бачимо почергові стереофонічні дублювання звуків «с» третьої октави на правій і лівій клавіатурах. В наступному такті – ще один раз лунає «спалах», котрий здається більш переконливим, ніж перший. Після нього помітне почастішання, що виражається всебільшим заповненням простору звуками в обох клавіатурах. Це надає вираженої ознаки поліфонічної фактури. До слова, в сучасній музиці найчастіше саме фактура стає способом організації матеріалу.

Протягом 26–43 т.т., а саме – до кінця першого розділу, А. Корсун над кожним тактом пропонує певні прийоми та їх кількість (наприклад: 1 мордент, 3 vibr.), залишаючи виконавцю вибір, на яких саме звуках їх виконувати і які прийоми звуковидобування застосовувати. Варто відмітити, що такий тип алеаторики в українській акордеонній музиці зустрічається вперше. Також трапляються трелі, які визначені над конкретною нотою. Ці мелізми та прийоми, які виконуються на вибіркових звуках і хаотично розташовані в правій і лівій клавіатурах, надають твору незвичності й барвистості. Створюються асоціації зі спалахами різних кольорів, які то з'являються, то зникають, що

можна «спостерігати» при заплющених очах, знаходячись в темряві.

Ще одну цікаву деталь зазначає композиторка в ремарках до твору, а саме: «different actions can be applied to one note in the same time» (на одній ноті може бути виконано декілька прийомів одночасно). Ця особливість вказує на використання елементів «розширених способів гри» (за класифікацією А. Шаріної – «використання сукупності прийомів») (Шаріна, 2015, с. 40).

Після довгих «блукань» по звуках в першому розділі, від 44 т. нарешті настає їх відносне «розв'язання». З'являється досить тривалий епізод з трелей у двох руках⁴, опорні звуки яких складають малу терцію, що візуально надає фактурі лінійності. Попри оманливе враження «статичності», А. Корсун тут пропонує ремарки: «irregular trill, change speed, do not synchronize hands» (нерівномірна трель, зміна швидкості, не синхронізувати руки). Нерівномірна швидкість цих трелей і асинхронність між двома руками асоціюються з невизначеністю та напруженням.

Третій розділ (т. 105) починається введенням партії вокального голосу. Вона починається зі свисту («whistle»⁵), який А. Корсун часто застосовує у своїх камерно-вокальних творах. Із т. 137 починається спів (singing) з ремаркою *very soft gentle* («дуже м'яко, ніжно»), де виконавець від ноти с другої октави робить повільні глісандо протягом трьох тактів. В інструментальній партії в цей час на vibrato утримується співзвуччя «f-es-des-c» у першій октаві. Останні тринадцять тактів звучать «просвітленими» тихими нотами «с» третьої октави в двох руках, де прийоми їх звуковидобування чергуються певним алеаторним способом. Вокальна партія знову з'являється в останніх п'яти тактах. В ній ми вже не бачимо нот, а лише глісандо з ремарками «dull chest tone, sotto voce repetition of short notes» (глухий тон у грудях, пошепки повторюючи короткі ноти), що асоціюється з поступовим поринанням у сон.

Висновки. Отже, у ході дослідження акордеонної творчості А. Корсун було виявлено, що творчі інтенції композиторки знаходять своє втілення у виконавських прийомах та способах

² Джерелом цитати є електронний лист А. Корсун до автора статті, надісланий 14 червня 2024 року.

³ Це вказує на риси алеаторики, оскільки виконавець обирає, яку кількість нот в такті виконуватиме.

⁴ Цей епізод триває 60 тактів, трель переривається лише три рази на один такт в одній із рук

⁵ Раніше свист («whistle») вже був застосований в українській баянно-акордеонній музиці Анною Аркушиною у творі «2» для акордеона з фортепіано (2012 р.).

звуквидобування, таких як *beatings*, *trembling*, пристосування до яких потребують у виконавця певного часу. Також помічаємо поєднання та варіювання характерних і нетипових засобів виразності, різноманітної алеаторики, агогічних і поліфонічних прийомів, а саме: комбінування декількох виконавських прийомів в межах одного звуку, поєднання декількох «мікродинамічних» хвиль на одному звуці, нерівномірність і асинхронність певних технологічних засобів гри двома руками. Їх належне виконання вима-

гає від виконавця найвищого рівня освіченості та професійності. Введення елементів сучасних вокальних технік в акордеонне виконавство А. Корсун на даний час є безпрецедентним явищем в українському репертуарі для акордеону. Вказані особливості акордеонної музики А. Корсун, на наш погляд, цілком відповідають найсучаснішим світовим тенденціям, як в галузі композиторської творчості для акордеону, так і виконавського мистецтва в цілому, що, безумовно потребує подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гнатів Н. В. Індивідуальний стиль вокальної творчості Анни Корсун. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Київ, 2019. Вип. 126. С. 68–77.
2. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста і акордеоніста : підручник. Київ : Музична Україна, 2004. 290 с.
3. Єргієв І. Український «модерн-баян» як феномен світового мистецтва : монографія. Одеса : Друкарський Дім, 2008. 168 с.
4. Іванова І. Способи роботи з шумовими звуками у вокальному творі (на прикладі «Landscapes» Анни Корсун). *Музичне мистецтво і культура : науковий збірник*. Одеса, 2020. Випуск 31. Книга 2. С. 273–283.
5. Саф'ян Д. Слухати сучасну академічну музику: Ulenflucht Анни Корсун. URL: https://theclaquers.com/posts/3814?fbclid=IwAR3j8iWEE7LkEk4XJ5oD8V4jkw4qXAa_EOr_Dp5crl14aBJSX8m54gg35tU (дата звернення : 7.03.2024).
6. Шаріна А. «Розширені» способи фортепіанного звуквидобування: досвід класифікації (на прикладі творів для фортепіано соло сучасних українських композиторів). *Київське музикознавство. Культурологія і мистецтвознавство*. Київ, 2015. Вип. 58. С. 31–42.
7. Fechner G. *Elemente der Psychophysik*. Leipzig : Breitkopf und Hartel, 1860. Vol. 2. 338 s.
8. Kautz M. *Vorsicht Hor-Fallen! Portrat der ukrainischen Komponistin Anna Korsun*. *MusikTexte. Zeitschrift fur neue Musik*. 2016. August (Nu 150). S. 6–11.
9. Tchiba M. *Aus Stille geboren (die musik der ukrainischen Komponistin Anna Korsun)*. *Neue Zeitschrift fur Musik*. 2015. Nu. 3. S. 59–61.
10. Tukova I. *Treatment of Sound in Contemporary Art Music (at the example of works by Ukrainian composers)* Proceedings of the 4th International Conference on Art Studies: Science, Experience, Education (ICASSEE 2020). Paris : Atlantic Press, 2020. Vol. 469. P. 269–276.

REFERENCES:

1. Hnativ, N. (2019). *Indyvidual'nyy styl' vokal'noyi tvorchosti Anny Korsun* [The formations of Anna Korsun's individual style in the sound space of vocal creativity]. *Naukovyy visnyk Natsional'noyi muzychnoyi akademiyi Ukrayiny imeni P. I. Chaykovs'koho*, 126, 68–79 [in Ukrainian].
2. Davydov, M. (2004). *Teoretychni osnovy formuvannya vykonavs'koyi maysternosti bayanista i akordeonista : pidruchnyk* [Theoretical bases of formation of performing skill of the accordionist : textbook]. Kyiv : Muzychna Ukraina, 290 [in Ukrainian].
3. Yergiev, I. (2008). *Ukrains'kyu "modern-bayan" yak fenomen svitovoho mystetstva* [Ukrainian "modern-bayan" – a phenomenon of world art : a monograph]. Odessa : Drukars'kyu Dim, 168 [in Ukrainian].
4. Ivanova, I. (2020). *Sposoby roboty z shumovymy zvukamy u vokal'nomu tvorі (na prykladi "Landscapes" Anny Korsun)* [Methods of work with noise sounds in a vocal piece (at the example of Anna Korsun's "Landscapes")]. *Muzychne mystetstvo i kul'tura : naukovyy zbirnyk*. Odessa, 31(2), 273–283 [in Ukrainian].
5. Saf'yan, D. (2020). *Slukhaty suchasnu akademichnu muzyku: Ulenflucht Anny Korsun* [Listen to modern academic music: Ulenflucht by Anna Korsun]. Available at: URL: https://theclaquers.com/posts/3814?fbclid=IwAR3j8iWEE7LkEk4XJ5oD8V4jkw4qXAa_EOr_Dp5crl14aBJSX8m54gg35tU (accessed: 7 March 2024) [in Ukrainian].
6. Sharina, A. *"Rozshyreni" sposoby fortepiannoho zvukovydobuvannya: dosvid klasyfikatsiyi (na prykladi tvoriv dlya fortepiano solo suchasnykh ukrayins'kykh kompozytoriv)* [Extended method of piano sound productions: the experience of classification (at the examples of Ukrainian composers' works for piano solo)]. *Kyyivs'ke muzykoznavstvo. Kul'turolohiya i mystetstvoznavstvo*, 58, 31–42 [in Ukrainian].

7. Fechner, G. (1860). Elemente der Psychophysik [Elements of psychophysics]. Leipzig : Breitkopf und Hartel, 2, 338 [in German].
8. Kautz, M. (2016). Vorsicht Hor-Fallen! Portrat der ukrainishen Komponistin Anna Korsun [Cerafully hearing traps! Portrait of the Ukrainian composer Anna Korsun]. MusikTexte. Zeitchrift fur neue Musik, 150, 6–11 [in German].
9. Tchiba, M. (2015). Aus Stille geboren (die musik der ukrainischen Komponistin Anna Korsun) [Born of silence (the music of the Ukrainian composer Anna Korsun)]. Neue Zeitschrift fur Musik, 3, 59–61 [in German].
10. Tukova, I. (2020). Treatment of Sound in Contemporary Art Music (at the example of works by Ukrainian composers) Proceedings of the 4th International Conference on Art Studies: Science, Expirience, Education (ICASSEE 2020). Paris : Atlantic Press, 469, 269–276 [in English].